

Nr 5

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 58 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472).

Genom en den 30 december 1959 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 15, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

Lag

om ändrad lydelse av 58 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472)

Härigenom förordnas, att 58 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

58 §.

Har egendom som tillhör eller nyttjas av krigsmakten gått förlorad eller blivit skadad och skall frågan om ersättning till kronan handläggas som militärt mål, må ersättningsskyldighet åläggas av befattningshavare vid krigsmakten, såframt den förlust eller skada som skall ersättas sammanlagt ej överstiger *tvåhundra* kronor.

Har egendom som tillhör eller nyttjas av krigsmakten gått förlorad eller blivit skadad och skall frågan om ersättning till kronan handläggas som militärt mål, må ersättningsskyldighet åläggas av befattningshavare vid krigsmakten, såframt den förlust eller skada som skall ersättas sammanlagt ej överstiger *femhundra* kronor.

Ersättningsskyldighet må — — — skadade egendomen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1960.

Inledning

Försvarets civilförvaltning har i skrivelse den 24 februari 1959 hemställt bl. a. om höjning av den i militära rättegångslagen stadgade värdegränsen för militär befattningshavares rätt att ålägga ersättningsskyldighet.

Över skrivelsen har efter remiss yttranden avgivits av justitiekanslersämbetet, chefen för försvarsstaben, statskontoret, riksräkenskapsverket, riksdagens militieombudsman, Sveriges advokatsamfund, föreningen Sveriges auditörer, föreningen Sveriges häradshövdingar och föreningen Sveriges stadsdomare. Chefen för försvarsstaben har vid sitt yttrande fogat yttranden av försvarsgrenscheferna.

Gällande bestämmelser

Har egendom som tillhör eller nyttjas av krigsmakten gått förlorad eller blivit skadad och skall frågan om ersättning till kronan handläggas som militärt mål, må enligt 58 § *militära rättegångslagen* ersättningsskyldighet åläggas av befattningshavare vid krigsmakten, såframt den förlust eller skada som skall ersättas sammanlagt ej överstiger 200 kronor. Ersättningsskyldighet må åläggas den som, då förlusten eller skadan inträffar, är underkastad bestraffningsrätt i disciplinmål eller eljest i egenskap av krigsman är förpliktad att taga vård om den förlorade eller skadade egendomen. Behörighet att ålägga ersättningsskyldighet tillkommer enligt 59 § den som i disciplinmål äger bestraffningsrätt över den ersättningsskyldige. I 62 § stadgas att i ersättningsmål skall, innan ersättningsskyldighet ålägges, auditörens yttrande inhämtas angående frågan om sådan skyldighet föreligger samt om ersättningsens belopp. Mot beslut i ersättningsmål må enligt 64 § talan föras vid domstol av den ersättningsskyldige.

Närmare bestämmelser om förfarandet då krigsmakten tillhörig egendom gått förlorad eller skadats är meddelade i *kungörelsen den 19 november 1948 (nr 691) angående den militära rättsvården* (militära rättsvårdskungörelsen). I 18 § nämnda kungörelse föreskrives att undersökning i ärendet skall verkställas genom försorg av den befattningshavare som äger behörighet att ålägga ersättningsskyldighet vid den avdelning där förlusten eller skadan inträffat. Finner denne, att kronan bör vidkännas förlusten eller skadan, äger han enligt 19 § besluta avskrivning därav. Han må även bemyndiga tjänstegrenschef eller därmed jämställd befattningshavare att, såvitt fråga är om egendom som utlämnats från denne underställt förråd, besluta om avskrivning. Beslutes ej avskrivning, skall enligt 20 § befattningshavare som äger ålägga ersättningsskyldighet vid avdelningen hänskjuta ärendet till vederbörande centrala förvaltningsmyndighet eller, om i militära rättegångslagen angivna förutsättningar för åläggande av ersättningsskyldighet finnes föreligga, själv förplikta den ersättningsskyldige att till kronan utgiva ersättning för förlusten eller skadan.

Ur förarbetena

Genom lagen den 9 juni 1944 (nr 292) angående behörighet för militär befälhavare att ålägga ersättningsskyldighet fick militära befattningshavare viss domsrätt rörande förlust av eller skada å krigsmaktens egendom. Bestraffningsberättigade befälhavare ägde enligt lagen rätt att ålägga ersättningsskyldighet till kronan för förlust av eller skada å egendom, som tillhörde eller nyttjades av krigsmakten, såframt ersättningsbeloppet ej översteg 100 kronor.

I det år 1946 avgivna betänkandet angående revision av det militära rättegångsväsendet (SOU 1946: 91) föreslogs att reglerna i 1944 års lag skulle bibehållas i huvudsak oförändrade. Under remissbehandlingen av betänkandet yrkades från skilda håll att befälhavares domsrätt i ersättningsmål skulle något utsträckas. Gränsen för ersättningsbeloppet föreslogs sålunda i några remissyttranden höjd till 200 kronor, medan andra remissinstanser ansåg värdegränsen böra bestämmas till 300 kronor. Som skäl för den föreslagna höjningen åberopades i yttrandena att den praktiska erfarenhet som vunnits av 1944 års lag givit vid handen, att den fastställda gränsen för ersättningsbeloppet var för låg. Med hänsyn till penningvärdets fall syntes gränsen kunna sättas till 200 eller 300 kronor. Någon förlust i rättssäkerheten var därigenom icke att befara, då befälhavaren i varje fall skulle inhämta auditörens yttrande. Vidare erinrades om att en höjning av maximumbeloppet säkerligen skulle medföra en högst önskvärd avlastning från domstolarna.

I den till 1948 års riksdag framlagda propositionen med förslag till militär rättegångslag m. m. (nr 216) uttalade departementschefen i det avsnitt som behandlade militära befattningshavares domsrätt i ersättningsmål bl. a. att det med hänsyn till de praktiska erfarenheter som vunnits vid tillämpningen av 1944 års lagstiftning på området syntes vara lämpligt att, såsom ett flertal remissinstanser påyrkat, i samband med den förevarande reformen utvidga denna domsrätt till att avse ett högre ersättningsbelopp än 100 kronor. Värdegränsen borde enligt departementschefens mening dock icke sättas högre än till 200 kronor.

Fråga om ytterligare utvidgning av den ifrågavarande domsrätten aktualiserades ånyo år 1955 genom att riksdagens revisorer i sin då avgivna berättelse angående statsverket uttalade (§ 4), att det med hänsyn till den försämring av penningvärdet som skett syntes som om bl. a. värdegränsen för militär befattningshavares befogenhet att ålägga ersättningsskyldighet vore alltför snäv. (Jfr statsutskottets utl. nr 94 p. 4/1956 och rskr. nr 234/1956.)

Civilförvaltningens framställning

Civilförvaltningen, som i ärendet inhämtat yttrandena av försvarsgrenscheferna och försvarets centrala förvaltningsmyndigheter, föreslår i sin förutnämnda framställning den 24 februari 1959 att den i 58 § militära rätte-

gångslagen stadgade värdegränsen, inom vilken militär befattningshavare äger ålägga ersättningsskyldighet, höjes från 200 till 500 kronor. Ämbetsverket anför, att även om vissa betänkligheter kan hysas mot att i här ifrågavarande ordning ålägga ersättningsskyldighet intill ett så högt belopp, den föreslagna höjningen dock utan olägenhet bör kunna ske med hänsyn till bl. a. bestämmelserna i 62 § militära rättegångslagen om auditörs medverkan i ersättningsmål.

Yttrandena

Framställningen har i remissyttrandena genomgående tillstyrkts eller lämnats utan erinran såvitt avser den föreslagna höjningen av värdegränsen för rätten att ålägga ersättningsskyldighet. *Sveriges advokatsamfund* anför att samfundet anser sig böra tillstyrka ändringen i 58 § militära rättegångslagen, trots att det försämrade penningvärdet icke i och för sig torde motivera en höjning av den storleksordning som föreslagits. Därvid har beaktats att auditörs medverkan vid beslutet om åläggande av ersättningsskyldighet och den ersättningsskyldiges möjligheter att vid allmän domstol föra talan mot detsamma torde utgöra tillräckliga garantier ur rättssäkerhetssynpunkt. En liknande inställning till förslaget uttalas av *Föreningen Sveriges häradshövdingar*.

Departementschefen

Föredragande departementschefen, statsrådet Kling, anförde vid lagrådsremissen:

»Såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår har frågan om höjning av värdegränsen för militär befattningshavares rätt att ålägga ersättningsskyldighet behandlats av riksdagens revisorer i deras år 1955 avgivna berättelse angående statsverket. Revisorerna uttalade därvid, att den ifrågavarande värdegränsen numera syntes vara alltför snäv med hänsyn till den försämring av penningvärdet som skett.

Det förslag om höjning av värdegränsen från 200 till 500 kronor som försvarets civilförvaltning nu framlagt har ej föranlett invändningar vid remissbehandlingen, och även för egen del är jag beredd tillstyrka detsamma. Den föreslagna höjningen är delvis motiverad av hänsyn till penningvärdets fall, och till stöd för densamma talar jämväl den arbetsbesparing den skulle medföra för domstolarna och vederbörande centrala förvaltningsmyndighet. Med hänsyn till reglerna om auditörs medverkan i ersättningsmål och den ersättningsskyldiges möjlighet att vid allmän domstol föra talan mot beslut i sådant mål bör höjningen ej kunna föranleda några invändningar ur rättssäkerhetssynpunkt. Under hänvisning till vad sålunda anförts vill jag förorda, att den i 58 § militära rättegångslagen stadgade värdegränsen höjes från 200 till 500 kronor. Lagändringen torde böra träda i kraft den 1 juli 1960.»

Lagrådet

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Utskottet

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,
att förevarande proposition, nr 15, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 4 februari 1960

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: fru Gärde Widemar, herrar Robert Johansson, Gezelius, Per-Olof Hanson, Erik Svedberg, fröken Mattson och herr Fagerström;

från andra kammaren: herr Landgren, fru Johansson, herrar Onsjö, Östrand, Edlund, Gustafsson i Borås, fru Löfqvist och herr Hedin.